

Archívumunk kincsei

„Megrázó élmény volt a Duna TV Talpalatnyi zöld című műsorában látni a bugaci borókás leégését. Am sajnós a műsor egy másik, nem kevésbé megrázó élménnyel is szolgált, ezúttal anyanyelvünk tárgyában. Borókás-nyaras termőhelyet, nyaras erdőt említett mind a nemzeti park munkatársa, mind a műsor narrátora. Mind a ketten, nehogy azt biggyük, hogy rosszul ballottuk. Örömmre szolgál, hogy ezúton hívbatom fel a Nemzet Televíziója szerkesztőinek figyelmét anyanyelvünk egy „furcsaságára”. Igaz, hogy a nyár szavunknak kétféle jelentése is van, de a ragozott és képzett alakjainak a jelentése már kettéválk. Nem téveszthető össze tehát például a kéynyaras ponty a nyaras erdővel. Szeretném elkerülni, hogy a Kívánságkosár műsorban egyszercsak a címben szereplő szöveggel barsanjon fel a Ki tanyája ez a nyárfás? kezdetű nótá.” (Reményfy László, Élet és Irodalom, LVI. évfolyam, 22. szám, 2012)

Rendhagyó írás felelevenítésével folytatódik, tér vissza az Archívumunk kincsei rovat. Az alábbiakban a '92-es évfolyam januári számában Priszter Szaniszló botanikus tollából megjelent helyesírási gyorstalpalót adjuk közre változatlan formában. Mindig aktuális, nem árt, ha néha átismételjük.

Hogyan írjuk helyesen fajokneveinket?

Fajokneveink helyesírása gyakorta okoz gondokat, mert ezen a téren – szabályozás hiányában – többféle, eltérő írásmóddal találkozhatunk. Ezért érdemesnek tartjuk röviden ismertetni azokat az eligazítást szolgáló szabályokat, melyeket az egységes írásmód kialakítása céljából az MTA Botanikai Bizottsága megbízásából dr. Priszter Szaniszló állított össze, és amelyeket az MTA Helyesírási Bizottsága megvitatás után elfogadott. A növénynevek terén a helyesírási nehézségek főleg az összetett szavak egybe- vagy különírásakor merülnek fel (faj- és nemzetségneveknél egyaránt). Ezért az alábbiakban elsősorban az ezekre vonatkozó szabályokat mutatjuk be, ismertebb fajok és nemzetségnevek példáival szemléltetve.

Nemzetségnevek

A nagy kezdőbetűs latin nemzetségnevektől eltérően a magyar nemzetségnevek általában kis kezdőbetűsek. így írjuk a latinból eredőket (pl. gledícsia, mahónia, leander), valamint az olyan összetételeket is, melyeknek előtagja köznevesült személynév (pl. júdásfa, szentjánoskenyérfa, krisztustövís, duglászfenyő, hemlockfenyő stb.). Ha az összetett nemzetségnév előtagja egyéb személynév vagy pedig földrajzi tulajdonnév, akkor – az általános helyesírás szerint – nagy kezdőbetűvel írjuk, és kötőjellel kapcsoljuk az utótaghoz. Pl. Palmira-pálma, Aleppó-fenyő, Bruckenthal-hanga stb. Az összes többi összetett nemzetségnév mind kis kezdőbetűs, és egy szóba írható. Pl.: aranyeső, csörgőfa, bálványfa, dudafűrt, barátcserje, ezüstfa, fagyöngy, bóbogyó, májusfa, szivarfa, bolyagfa, olajfa, tűztövís, homoktövís, ostorfa, gyöngyessző, ördögcezna stb.

Egybeírjuk az összetett nemzetségneveket akkor is, midőn az utótag vagy mindkét tag más nemzetségnévvel megegyező (pl. álciprus, gyalogakác, gyertyánszil, komlógyertyán, kőrisfagyai, madárbirs, mocsárciprus, pálmaliliom, sóskaborbolya stb.). Az ilyen írásmód a rendszertani különállóságot hivatott szolgálni, mutatván pl. hogy a nyáriorgona (Buddleja) nem tartozik az orgona (Syringa) nemzetséghez. Ugyanez áll a melléknévi (vagy melléknévi igenévi) előtagú összetételekre is, ha az illető nemzetség nem tartozik az utótagként szereplő nemzetséghez. Pl. a kékakác, a sárgaakác, a japánakác (egyikük sem tartozik az akác = Robinia nemzetség alá), a szárnyasdió (nem dió = Juglans nemzetség), a japánnaspolya nem a naspo-

lya (Mespilus) egyik faja, a törpezanót, a seprőzanót nem tartoznak a zanót (Cytisus) nemzetséghez stb. Ha a nemzetségnév utótagja gyűjtőnév (pl. fenyő, pálma, bambusz, kaktusz stb.), ez a jelzős vagy főnévi előtaggal mindig egybeírható (pl. jegenyefenyő, páfrányfenyő, vörösfenyő; törpebambusz; olajpálma, kókuszpálma, szágópálma; fügekaktusz stb.).

Fajnevek

Különírandó fajnevek: Az egyszavas nemzetségnevekkel ellentétben a fajnevek többségükben kétszavasak. Ha a faji megkülönböztetést szolgáló minőségjelző melléknév (vagy melléknévi igenév) – és ilyen a fajneveink legtöbbje –, akkor a faji jelzőt a nemzetségnévtől különírjuk. Pl.: bibircses kecskerágó, cseplesz meggy, enyves akác, enyves éger, erdei iszagalag, fehér akác, fehér nyár, fekete dió, fekete nyár, benye boroszlán, kocsányos tölgy, kőrislevelű juhar, magas kőris, magyar tölgy, molyhos tölgy, mongol tölgy, rezgő nyár, szőrös nyír, tatár juhar, tatár lonc, török meggy, török mogoró, kocsánytalan tölgy, vörös tölgy tölgy, virágos kőris stb.

Melléknévnek tekintendők és különírandók a szint, nagyságot stb. jelentő olyan minőségjelzők, mint pl. arany, ezüst, bíbor, óriás, törpe stb. Pl.: arany ribiszke, bíbor fűz, ezüst hárs, ezüst juhar, ezüst nyár, óriás nyár, törpe boróka stb.

Különírandók az -i képzős földrajzi nevek. Pl.: al-dunai törpezanót, himalájai luc, kanadai nyár, krími hárs, szibériai vörösfenyő, amerikai ribiszke, indiai jázmin, kaukázusi borostyán, libanoni cédrus, európai vörösfenyő, jerikói lonc, kínai boróka, mongol hárs stb.

Egybeírandó fajnevek: A fajnévvel egybeírjuk a minőségjelzőt, ha az közfőnév. Pl.: babérfűz, csertölgy, farkasboroszlán, gránátalma, gyepürózsa, kányabangita, kecskefűz, labdarózsa, madárberkenye, mályvarózsa, mannakőris, mocsártölgy, naranccseperfa, sajmeggy stb.

Egybeírandók a minőségjelzős előtagú gyűjtőnevek (pl. fenyő, pálma stb.) is. Pl.: balkánifenyő, bulgárfenyő, erdeifenyő, ezüstfenyő, feketefenyő, simafenyő, szurkosfenyő, szúrósfenyő stb.

Kivételesen egybeírunk a köznyelvben ilyen formában meghonosodott néhány mellékneves minőségjelzőjű fajnevet, mint a futórózsa és a szomorúfűz. A vad jelzőt mindig egybeírjuk a nemzetségnévvel. Pl.: vadalma, vadcitrom, vadcserecsznye, vadgesztenye, vadmörte stb.

Kötőjellel kapcsolt fajnevek: Nagy kezdőbetűvel írjuk és kötőjellel kapcsoljuk a nemzetségnévhez a minőségjelzőt, ha az személynév vagy földrajzi tulajdonnév. Pl.: Jósika-orgona, Atlasz-cédrus, Júlia-borbolya, Himalája-cédrus (de: himalájai cédrus), Kitaibel-zanót, Kaspi-fűz stb.

Az egyébként egybeírandó főnévi előtagú fajnevek közül néhányat a félreérthetőség elkerülése végett kivételesen kötőjellel tagolunk. Pl.: cser-fagyöngy, vénic-szil.

Faj alatti stb. egységek nevei

A vadon élő és a termesztett növények faj alatti egységeinek, valamint a természetes és mesterséges hibridek neveinek írásmódja megegyezik a fajnevekre vonatkozó szabályokkal. Pl.: csüngő japánakác, malonyai tuja, oszlopos tölgy, szürke nyár stb. A fajtanevek egy része – elsősorban a közismert díszfák és díszcserjék esetében – a fajnevekhez hasonló, és így rájuk is azonos szabályok alkalmazandók. Pl.: árbókakác, gömbkakác, vérbükk, vérmogyoró, vérjuhar stb.

Referálta: **Kiss Csaba** elnök
OEE Erdészettörténeti Szakosztály

SZAKÉRTELEM – ERKÖLCS – ÖSSZETARTOZÁS

Kedves Olvasó!

- ▶ Ha fontos számodra az Erdészeti Lapok megjelenése;
- ▶ ha fontos a Vándorgyűlés, az erdészbarátság;
- ▶ ha fontos az erdőkért végzett szakmai munka, a társadalom szolgálata érdekében végzett egyesületi kezdeményezések és programok, a közös szakmai érdekeink hatékony képviselője, egyesületi értékeink megőrzése és megismertetése, akkor

KÉRJÜK, ADÓD **1%**-ÁNAK FELAJÁNLÁSÁVAL TÁMOGASD EGYESÜLETÜNKET!

A fel nem ajánlott 1% számunkra egy elvesztett lehetőség. Reméljük, támogatásra méltónak találod közös céljainkat és ezek érdekében végzett munkánkat!

FELAJÁNLÁSODAT EZÚTON IS KÖSZÖNJÜK!

ADÓSZÁMUNK: 19815905-2-41

KLÍMABARÁT ERDŐGAZDÁLKODÓ DÍJ

Pályázati felhívás

Keressük Magyarország klímabarát **erdőgazdálkodóit**, **erdőtulajdonosait** és **szakirányítóit**, akik a klímaadaptációs kihívásokat innovatív módon kezelő, kiemelkedő, példás szakmai gyakorlatot folytatnak.

A pályázatot négy kategóriában hirdetjük meg:

- Hegy- és dombvidék klímabarát magán-erdőgazdálkodója
- Hegy- és dombvidék klímabarát állami erdőgazdálkodója
- Síkvidék klímabarát magán-erdőgazdálkodója
- Síkvidék klímabarát állami erdőgazdálkodója

Részletes pályázati kiírás és nevezés:
<https://clima4ceelife.eu/hu/klimabar-at-erdogazdalkodo-dij/>

A pályázat beadási határideje:
2025. május 23.
A pályázat beadása díjmentes.

CLIMA
FORCEE

STIHL

MÁR ELÉRHETŐ AZ ÚJ STIHL MS 400 C-M!

Egyszerre erős és könnyen kezelhető
benzinmotoros láncfűrész döntéshez,
gallyazáshoz és daraboláshoz egyaránt.

STIHL MS 400 C-M
BENZINMOTOROS
LÁNCFŰRÉS

További információk a www.stihl.hu oldalon
és a szakkereskedésekben.